

A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) megyei állományának monitorozása (1986–2006)

The monitoring program of the White Stork (*Ciconia ciconia*) in the whole of Győr-Moson-Sopron

FERENCZI MÁRTA & BALSAY SÁNDOR

Az 1984-es országos fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérés során Győr-Moson-Sopron megyének csak bizonyos területein történt adatfelvétel, több településről nem volt információ vagy pontatlan adatot közöltek. Az első komoly, egész megyére kiterjedő számlálás 1986-ban valósult meg. A talált fészkek környékén élő önkéntesek segítségével, már ebben az évben összeállt a megye teljes gólyakatasztere. A felmérők minden tavasszal kiküldött adatlapot töltenek ki, ami az öreg madarak érkezési dátumára, a kikelt fiókák számára, az esetleges pusztulás adataira, az elrepülés idejére és egyéb eseményekre vonatkozik. Az éves adatok az adott fészkek törzslapjára kerülnek, majd az összesített jelentés bekerül a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület adatbázisába. Az ellenőrzött települések száma Győr peremtelepüléseinek önkényes leválasztása és a Veszprém megyéből átkerült községek révén 188-ról 199-re emelkedett.

Az összesített megyei adatokból (1986–2006) kiderült, hogy a költőpárok száma 1986-tól 1999-ig 145-ről 234-re emelkedett. A következő években azonban a folyamatos csökkenés elérte a 20%-ot, 2006-ban 164 pár fehér gólya költött. A fészkek helyét tekintve is több változás történt. 1986-ban 77 fészkek volt villanyoszlopon és egy sem volt még tartón. Jelenleg 202 van tartóra helyezve és további 25 van még közvetlenül a vezetékes oszlopon. Az elmúlt 20 év során 27 mesterséges oszlop felállítására került sor a megszűnő kéményes fészkek pótlására. A legtöbb fióka 1996-ban repült ki, összesen 631 példány. Kiemelkedőnek mondható az előtte lévő három év, illetve az 1998–2001 közötti időszak fiókaszáma is. A legrosszabb költési eredmények 1991-ben (261 kirepült fióka), 1997-ben (244) és 2005-ben (279) voltak. Leggyakoribbak a két- és a háromfiókás fészkek, érdekesség az egyetlen sikeresen kirepülő 6-os fészkek 1994-ben Sobor községben. A fiatalok esetében a pusztulások kb. 50%-ának oka a hideg, esős időjárás, ami inkább pelyhes korban jelent veszélyt, a másik 50% a vezetékek okozta áramütés a repülőgyakorlatok időszakában. Az öreg madaraknál a pusztulást szinte kizárólag a vezetékkel történő ütközések okozzák. Ritkán előfordul mérgezésre utaló eset is, amikor a család nagyobb része elpusztul. Az adatbázisban szereplő lakatlan fészkek mintegy 40%-a elhagyott fészkek, a többi kihelyezett, gallyak nélküli fészektartó.

A nemzeti-biodiverzitás monitorozó program keretén belül a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából 2006-ban elkészült a megyei gólyafészkek, illetve a magasító tartók állapotának feltérképezése. Felmérésre került a gólyafészkes oszlopok anyaga és típusa, a tartó típusa, a 20 kV-os vezeték, a házfal és a járda távolsága, a befutó vezetéksorok száma illetve megállapítottuk, hogy szükséges-e a fészken beavatkozás, és a fészkek hozzáférhető-e kosaras autóval. A kéményes fészkek esetében a kémény és a tető állapotát, a ház fűtésének típusát jegyeztük fel. A felmért fészkeket térképen jelöltük, majd minden adatot digitális adatbázisban rögzítettünk. Adataink alapján összesítettük azokat a fészkeket, ahol sürgős beavatkozás, pl. a régi tartó cseréje szükséges, ilyen 16 esetben volt, vagy ahol veszélyes 20 kV-os vezeték van a közelben, ezt 23 esetben jegyeztük fel. A javítási és szigetelési munkákat az E-On áramszolgáltatóval egyeztetjük.

Az állomány monitorozás és a fészkek állapotfelmérése mellett 2001-ben gyűrűzési programot indítottunk. 2001-től 2006-ig hagyományos alumínium gyűrűvel 44, színes műanyag gyűrűvel 77 fiókat jelöltünk. Összesen három leolvasási adatból kettő színes gyűrűs megkerülés a Kiskunságból származik, egy pedig a gyűrűzés évétől számított harmadik évben fészken megfigyelt akkora már költő példány.

Summary

The monitoring of White Stork (*Ciconia ciconia*) in Győr-Moson-Sopron County was started on voluntary basis in 1986. Since then, several variables such as date of the arrival, number of the nestlings and the mortality were recorded for each nest every year. According to the data obtained between 1986 and 1999 the number of breeding pairs have increased from 145 to 234 in the county but in the following years a 20% decrease had occurred and in 2006 the census resulted in only 164 breeding pairs.

During the 20 years of the monitoring period the location of nests changed in the way that stork nests originally placed on electric poles were relocated onto an artificial extension with nest looking platform to prevent the storks from electric shock. In 2006 202 pairs were breeding on the elevated platforms. Nesting poles with platforms were offered to substitute 27 nests originally placed on chimneys but were removed due to construction work or security reasons. Since the main reason of the stork mortality is electric shock caused by air cables, the network of 20 kV cables and poles were also mapped in the county with support of the National Biodiversity Monitoring Program in 2006.

In the period between 2001 and 2006 44 nestlings of stork were ringed with aluminium rings while 77 were tagged with coloured plastic rings. Out of the 121 ringed individuals 3 were recovered. 2 individuals were reported from the Great Hungarian Plain (Kiskunság), while 1 was found as a breeding bird on nest three years later of its ringing.

Ferenczi Márta – MME Kisalföldi Helyi Csoport, H-9027 Győr, Puskás Tivadar u. 11. – ferenczim@freemail.hu

Balsay Sándor – MME Kisalföldi Helyi Csoport – H-9241 Jánossomorja Vadász tér 9. – balsaysandor@freemail.hu
